

A
FELNÖTTEK OKTATÁSÁNAK
JÖVŐ IRÁNYELVEI

HUSZÁR KÁROLY

VALLÁS- ES KÖZOKTATÁSÜGYI MINISZTER BESZÉDE
1919 NOVEMBER HÓ 9-ÉN.

KIADJA

LAMPEL K. Kk. (WODIANER ÉS FIAI) R.T.

KÖNYVKIADÓVÁLLALATA
BUDAPEST, 1919.

*Különnyomat a Néptanítók Lapja
1919. évi 38-44. számából.*

Hónapokon át: minden kulturális munka, minden nemzeti szervezkedés, minden társadalmi tevékenység, amely a keresztény nemzeti ügyet szolgálta, lehetetlen volt ebben az országban. Ebben a pillanatban a magyar kormány nevében megnyitom *az első kulturális tanfolyamot*, amelyet a nagy nemzeti katasztrófa és a proletár-diktatúra bukása után a magyar kultuszminisztérium rendez az országban.

A múltban borzasztó mulasztások terhelték a magyar intelligencia összes vezetőit. *Iskolai nevelésünk* sem volt olyan, mint amilyennek kellett volna lennie, népünknek képzése, tanítása és nevelése; nem volt megfelelő. s így martalékává eshetett irányzatoknak, népbujtatóknak és olyan pártoknak, amelyek ősi mivoltából akarták ki forgatni ezt a nemzetet. De nemcsak a nevelés terén, hanem a társadalmi szervezkedésben is halhatlan mulasztásokat követtünk el. Nagy szakadékok támadtak a magyar társadalom különböző rétegei között s egyik osztály a másikra szinte vérbenforgó szemekkel tekintett, vagy a másik bajairól abszolúte nem akart tudni semmit. Csak így volt lehetséges, hogy a rétegeire és atomjaira bontott magyar társadalom uraivá, parancsolóivá, zsamokaivá lehettek olyanok, akiknek ezzel a nemzettel lelki összeköttetésük nincs, akiknek vérük, gondolkodásuk, erkölcsük, céljuk teljesen más s ezek akartak maguknak imperiumot teremteni ebben az országban.

Ami az iskolákban teendő, azt meg fogjuk csinálni és én biztosíthatom Önöket arról, hogy Magyarországon olyan idő többé sohasem fog bekövetkezni, hogy magyar iskolákat használjanak fel arra, hogy ott a magyar gyermekeket kivetkőztessék nemzeti érzésükből és keresztény erkölcsükből. Nem elég azonban a magyar nemzetnek csak virágos kertjére, csak tavaszi virágaira, csak *ifjúságára* vigyázni, hanem

nekünk arra is gondolnunk kell, hogy a felnőttek szívéből, lelkéből, elméjéből kigyomláljunk minden gazt, amelyet az elmúlt forradalmak a lelkekben és elmékben maguk után meghagytak. A mi nemzeti újjáépítésünk munkájának nem szabad elvesznie üres jelszavakban, kongó frázisokban, nekünk nem szabad a negatív munkával megelégedni, mások hibáit megállapítani, másokat szidni, valóságos frázisjárványba ejteni az egész magyar társadalmat. Nekünk a destrukcióval az építő, képző, fejlesztő kultúrmunkát kell szembeállítani és új *kultúrideált* kell kitűzni a nemzet számára. Mindenki a maga hivatásának teljesítésével ezt az eszményt szolgálja és ez a mindenünnen egybefolyó munka segítse újjáépíteni ezt az országot.

Három nagy vezércsillagunk van. Az első az, hogy mi *magyarok akarunk maradni* minden körülmények között. Őszinte, nyílt és bátor nacionalizmusra van szükségünk. Nem arra a nacionalizmusra, amely másokat lenéz, amely másokat támad, amely másoknak kiválóságait nem akarja elismerni, amely azt hiszi magáról, hogy ő a legkülönb és a világon más hasonló vagy értékesebb nincs, nekünk arra a nacionalizmusra van szükségünk, amely ennek az életrevaló fajnak tulajdon sajátágaival számol és ennek alapján dolgozik, ezt a magyar fajt akarja kiművelni, kiformálni, megszervezni, felvirágoztatni a legtökéletesebb kultúráig. Nekünk arra van szükségünk, hogy mindazt, ami ebben az országban a nemzeti múlt hagyományyaiból értékes, azt fenntartsuk, erősítsük, gyarapítsuk s hogy nemzeti életünket azokon az alapokon építsük tovább, amely alapok ezer éven át jónak és megbízhatóknak bizonyultak.

Nekünk arra van szükségünk, hogy ez a nacionalizmus öntudatos legyen, hogy ez a nacionalizmus tevékeny legyen, nekünk arra van szükségünk, hogy ez a nacionalizmus kifejtse működését és munkáját mindenütt az egész világon, ahol egyetlenegy magyar szív, egyetlenegy magyar lélek van. Talán a jövőben erre még nagyobb szükségünk lesz, mint volt a múltban.

A második szempont az, hogy nekünk vigyázni kell arra, hogy a mi nemzeti életünkben a *keresztény erkölcsnek* nagyobb szerepet juttassunk, mint az elmúlt évtizedeken át juttattunk. Meg vagyok győződve és nyíltan kimondom, el nem tudok képzelni Magyarországon egészséges közéletet anélkül, hogy ebben a közéletben a keresztény erkölcsi princípium ne érvényesüljön az egész vonalon. Én undorodom attól, hogy a kereszténységgel visszaéljenek az emberek, hogy tisztán a keresztény szónak hangoztatásával leplezzék azt, hogy keresztényellenes cselekedeteket követnek el. Ha én arról beszélek, hogy a magyar fajnak s a magyar nemzetnek és a magyar népnek a krisztusi evangélium alapján, a krisztusi erkölcsnek útján kell a maga boldogságát keresni, akkor én azt értem ez alatt, hogy az életnek minden vonatkozásában, a törvénykönyvekben épúgy, mint a családi életben, az üzleti világban épúgy, mint a művészetben, a tudományban épúgy mint a hétköznapi munkában a krisztusi erkölcs irányítsa minden magyaroknak cselekedeteit. Nem agresszive gondolkozunk mi mások ellen, ez *defenzíva a kereszténység védelmében*. Azt akarjuk, hogy azt a nagy kultúrerőt és értéket, amelyet egy kétezeréves kereszténység jelent minden nép és minden nemzet számára, mitőlünk el ne sikkasszák és el ne rabolják.

Azt mondják sokan, hogy a kereszténységet nem szabad belevinni a politikába, a kereszténységet nem szabad belevinni a gazdasági életbe, nem szabad belevinni a társadalmi vonatkozásokba. Nyíltan vádolnak bennünket azzal, hogy mi a kereszténységet politikai céljainkra akarjuk kihasználni. Ez mitőlünk teljesen távol áll. De fel kell tennünk a másik kérdést, hogy nem igaz-e az, hogy pl. csak a tegnapi napnak egy újságcikkét említsem, hogy nyíltan kimondják, hogy ebben az országban zsidó politikát kell csinálni. És nekünk magyaroknak és keresztényeknek zokon veszik, ha mi azt mondjuk, hogy keresztény magyar nemzeti politikát kell csinálni.

Az eset a következő: A Práter-utcában négy iskolány megtagadta azt, hogy erről a témáról: «Ha-

zárnak rendületlenül» iskolai dolgozatot írjon. A következmény az volt, hogy az iskolából ezeket a gyermekeket el kellett távolítani. Azt hittem, hogy Magyarországon nincs egyetlenegy gondolkodó lény, aki igazat ne adna nekem abban, hogy egy olyan gyermeket, aki a saját hazájához való hűségéről iskolai dolgozatot nem akar írni és vakmerően szembe száll az iskolai fegyelemmel s megtagadja azt, hogy erről az eszméről írásbeli dolgozatot készítsen, azt ki kell közösiíteni abból a jogból, hogy a magyar iskolák által neki nyújtott azt az előnyt, hogy tanulmányai elvégzése után magyar közhivatalokba juthasson, élvezhesse.

Sajnos, nem így történt. A «*Jövők*» című hetilap, amely igen előkelő zsidó orgánus, egész nyíltan kiírja, hogy ők boldogok, büszkék arra, hogy négy ilyen zsidó leány van. Azt írja, hogy a történelemben olvastunk legendákat a szigetvári asszonyokról, akik fel akarták robbantani a várat. Nem tudjuk, hogy igaz-e a szigetvári asszonyok története, de a práter-utcai hős leányokat itt látjuk magunk előtt. Olvastunk a történelemben legendát Dugonics Titusról, aki ellenfelét magával rántotta a sáncárokba. Nem tudjuk, hogy igaz-e ez, de a práter-utcai hős leányok példája itt van előttünk, látjuk és tudjuk és kiírjuk nyíltan, hogy az ő lelkük van bennük, az ő tüzüük ég bennük, hogy büszkék és boldogok vagyunk, hogy a zsidók között négy ilyen leány van és büszkék rájuk.

Furcsa dolog, hogy egy kulturális előadásban ilyen izgatós, köznapi és aktuális dolgot vetek fel, de kénytelen vagyok belevetni annak igazolására, hogy itt ebben az országban új orientációra van szükség. A mi kultúrmunkánk defenzív legyen minden ezen áramlatokkal és irányzatokkal szemben, amelyek nem elégszenek meg már azzal, hogy a katedrálról ki akarták disputálni az Istent és a keresztény morált nem elégszenek meg azzal, hogy a kereszténység ellen nyíltan előadásokat tartottak, nem elégszenek meg azzal, hogy a család szent intézményét sokszor gúny tárgyává tették s hogy a katedrálról

immorális elveket hirdettek serdületlen leányoknak, hanem újságcikkekben nyíltan hirdetik azt, hogy Magyarországon hős az, aki nem akar iskolai dolgozatot írni: a Szózatról. Ez szembeszállás mindazzal, ami ebben az országban mint ezeréves múlt él és egy faj, egy nemzet, egy nép, egy állam, amely élni akar, ezt az irányzatot nem tűrheti.

Ezzel az irányzattal szemben az államhatalomnak minden erejével, a magyar társadalomnak minden ellenálló képességével, a szellemi küzdelemnek minden tudományos fegyverzetével, a társadalmi szervezkedésnek minden erejével fel kell venni a küzdelmet és föl is fogjuk venni.

De nemcsak magyarok és nemcsak keresztények akarunk lenni. Irányzatunknak harmadik vezető csillaga a *szociális gondolat*. Nem lett volna Magyarországon revolúció, ha a kellő időben meg lett volna az evolúció. Minden forradalom egy-egy elkésett, vagy végre nem hajtott reformnak a következménye. S ha Magyarországon az utolsó ötven esztendőben államférfiak, törvényhozók gondoskodtak volna arról, hogy a mi nemzeti, társadalmi fejlődésünk lépést tartson a nyugati kultúrállamokkal, ha a fejlődő élet minden követelményével iskolában, közgazdaságban, politikában, törvényben, közigazgatásban s közegészségügyben számoltak volna, lehetetlen lett volna az a fölbillenés, amely március 21-én bekövetkezett egyik napról a másikra. Én itt ezen a helyen, ahol nem mint pártember beszélek, szeretném figyelmeztetni az egész Magyarország társadalmát, arra, hogy optikai csalódásokba ne essék. *Semmiféle reakciót, semmiféle retrográd dolgot, ebben az országban nein lehet csinálni két forradalom után.* Igaz, hogy a forradalom volt, de a forradalom eszméi még ott élnek benn a lelkekben. Ami egészséges ebben a forradalmi gondolatvilágban, az akár tetszik egyeseknek, akár nem tetszik, az keresztül fog törni és az az életben meg fog valósulni. Ha tehát a magyar és keresztény irányzat domináló akar lenni ebben az országban, akkor ebből a gondolatkörből azt, ami értékes, ami egészséges, amit a história már meg-

érlelt az ország népe számára, meg kell valósítani. Nem szabad egy országban olyan politikát csinálni, amelyet csak szuronyokkal lehet fenntartani. Az állampolgárok összességének és túlnyomó nagy többségének, minden hű hazafinak meg kell győződve lenni azon irányzatnak helyességéről, értékéről, jóságáról, egyedül jóvoltáról, amely a kormánzatnak irányzatát képviseli és nem szabad olyan politikát csinálni, amely csak addig állhat fenn, amíg ellenséges szuronyok vannak az országban, hanem olyan haladó politikát kell csinálni, amely a magyar nemzetet egy színvonalra emeli a nyugati kultúrnépekkel. Nekünk mindazokhoz a szociális problémákhoz hozzá kell nyúlnunk és azokat meg kell oldanunk, amelyeket az idő megérlelt, amelyek nélkül ebben az országban nyugodt társadalmi élet el sem képzelhető.

Azért rendeztük ezt a kurzust, amelyet követni fog sok száz hasonló az egész országban mindenütt, hogy a mi egész nemzeti és társadalmi életünket a felületes jelszavaknak bűvköréből kiemeljük, hogy minden egyes problémához közelebb lépjünk s azokat kiváló vezető elméknek, tudósoknak hozzászólásával tisztázzuk a nemzeti közvélemény előtt. Nemsokára nem lesz elég csak azt mondani, hogy magyarok, hogy keresztények akarunk lenni, hogy szociális irányba akarunk menni. Eljön az az idő, amikor mindnyájunktól és mindenkitől, vezetőktől és seregünktől, azt fogja követelni az élet, a gyakorlat, hogy minden egyes részletkérdésben feleletet adjunk arra a kérdésre, hogy a magyarság és kereszténység a keresztény-szociális átalakulásban, az államéletben az egyes problémákat hogyan és miként gondolja a nemzeti összesség és egyetemesség számára megvalósítani?

Ezeknek a felnőttek oktatására rendezett kurzusoknak célja, hogy ezeket a gondolatokat tisztázzuk a közvéleményben. Amint méltóztatnak látni, mi nem számíthatunk arra, hogy a napisajtó, amely csak úgy röpököd az utcán előttünk, tisztázza a nemzet nagy kérdéseit, mert a sajtó sokkal többet törődik gonosz-

tevők bűntényeinek részletes leírásával, mint a nemzeti élet problémáinak fejtegetésével. Más országokban a nemzeti sajtó minden egyes gondolatot, ami gazdasági, tudományos vagy politikai téren megvitatás vagy megvalósulás elé kerül, a legnagyobb szakértelemmel fejtegeti, s a napisajtó maga magas tudományos színvonalon orientálja az egész közönséget. Nálunk bűntettekről írott izgató és undorító riportokkal tanítják meg az embereket bűntények elkövetésére. Az a sajtó, amely minden nap teljesen hamis hírekkel, teljesen hamis beállításokkal egészen más célt szolgál, mint az elmék fölvilágosítását, az a sajtó, amelynek hátsógondolatai és rejtett érdekei és célzatai vannak, nem szolgálhatja híven a nemzet egyetemes nagy érdekét. Arra van szükség, hogy a magyar társadalom ezt a papirosbilincset, ezt a papiroshálót letépje a szemérről és saját társadalmi szervezeteivel igyekezzen, eligazodást keresni az égető napi kérdések tömkelegében.

Nekünk arra van szükségünk, hogy a nemzeti elernyedés, a nemzeti kétségbeesés és nemzeti összeomlás szomorú korszakában legyenek férfaink és legyenek olyanok, akik környezetükben, mindenhol megjelenve magasan lobogtatják a magyar idealizmus zászlaját. Ha már annyira össze-visszatépték ezt a nemzetet, hogy a lelkünk felett a kétségbeesés valahogy úrrá ne lehessen, ahhoz ezek a kurzusok is lényegesen hozzá fognak járulni. Hozzá fognak járulni ahhoz, hogy most az emberekben új bizalmat, új erőt, új öntudatot ébresszünk az iránt, hogy Vörösmartyval szóljak, «nincs veszve bármi sorsa van, ki el nem csüggedett». A mi nemzetünk történetében nem ez az első összeomlás. Talán a legnagyobb, amelyet eddig megértünk, de nem az első. Sokszor elbukott a magyar, de mindig fölkel. Nem az az erős nemzet, amely soha sem bukott el, hanem az, amely minden összeesés után újra föl tudott kelni.

Sajó, Mohács és Világos után ki hitte volna még, hogy a millénium ünnepét úgy fogja a magyar nemzet megünnepelni, mint ahogy megünnepelte? És most megint, ha visszatekintünk a XVIII. század végére,

a XIX. század elejére, bizony akkor majdnem ugyanolyan állapotban volt az ország, mint ebben a pillanatban. Ha olvassuk a magyar irodalom akkori költőinek, a nemzet-ébresztőknek, a nemzet-prófétáknak szavait, kétségbeesett szavait, folyton ezt érezzük. Berzsenyi Dániel romlásnak indult hajdan erős magyarról beszélt. Kisfaludy nemzeti nagylétünk nagy temetőjéről énekelt és így tovább valamennyien. S lia Vörösmartynak egész költészetét nézem, akkor, amikor úgy látszott, hogy minden el van veszve. akkor találta ki azt a nagy szót, akkor pattant ki ez a szikra elméjéből, hogy «rendületlenül» s ezt a szót beharsogta a magyar elmékbe. S látjuk, hogy egyszerre nyüzsgés keletkezett az egész országban. Először a kúriákon, azután a megyeházakon s aztán megkezdődött a magyar nemzeti élet egy olyan korszakban, amelyben már azt hittük, hogy elveszett minden, amikor főuraink Bécs kapuján be surrantak kegyeket hajhászni, jött a magyar irodalom s Bizánc kapuit döngető Botondról énekelt. Mikor nem volt semmi, ami az idealizmust lánggra tudta volna lobbantani, akkor a magyar írók és magyar költők felvonultatták a hadak útján párducos Árpádot s a kacagányos hősöket, leventéket és odaállították őket a nemzet szeme elé, hogy a nagyok példáján nagygyá lenni tanuljon a magyar. A puhaságra serényebb nemzedék s az erősebb atyák tehetetlen fiai az ősök példájából merítették buzdítást.

Most is arra van nekünk szükségünk, hogy ne csak a jövőbe tekintsünk, hanem merítsünk erőt a múltunkból, merítsünk erőt és biztatást a letűnt nemzedék szívósságából és abból az állhatatosságból, mely ezer esztendő minden vihara között meg tudta ezt a nemzetet tartani. De nekünk nem elég, hogy csak a múltból táplálkozzunk, nekünk nem elég, hogy csak most, a jelenben mutassunk erőt, nekünk célokra, nekünk célkitűzésre van szükségünk a jövő munkájára, a jövő tevékenységére. Es mindazok, akik voltak olyan kegyesek ebben az előadás-sorozatban vállalni egy-egy témának megvilágítását, azzal a gondolattal vállalkoztak erre a munkára, hogy nem-

csak e terem hallgatóságának, de az egész magyar közvéleménynek irányítást mutassanak azokban a fontos problémákban és kérdésekben, amelyek ebben a pillanatban a legégetőbbek. Fogadják köszönetemet mindazok, akik eljöttek ide, mint hallgatók, hogy részt vegyenek a mi előadás-sorozatunkon. Kérem, hogy szíveskedjenek az összes előadót meg tisztelni azzal, hogy az ő előadásaikon lehetőleg részt vesznek. Köszönetem szól közéletünk legkiválóbb férfiainak, mindazoknak, akik az első hívó szóra vállalkoztak arra, hogy mint tanítók, oktatók, ezeket az előadásokat megtartsák. Közreműködésük reményében jelenthetem, gondoskodni fogunk róla, hogy ezeket az előadásokat nyomtatásban is kézhez kaphassák és így azok az egész magyar társadalomnak közkincsévé válhassanak. Bátran jelezhetem, hogy nem fogunk megállni annál, hogy ilyen általánosságban még, részletességükben is általánosságban mozgó témákról tartsunk) előadást, hanem folytatjuk mindazokról a kérdésekről, melyek aktuálisak a magyar életben. S amikor nagy súlyt helyezünk arra, hogy kellő tájékozottsága legyen a magyar közönségnek, külön-külön központi kurzust fogunk rendezni, legalább minden hónapban egyet, s azonkívül a város különböző helyein, hogy minél szélesebb rétegek vehessenek részt rajtuk. Így például ebben a pillanatban már folynak az előmunkálatok egy olyan nagy előadás-sorozatra vonatkozólag, amely *Magyarországnak a külfölddel való viszonyát akarja tisztázni*. Magyarország és Anglia, Magyarország és Franciaország. Magyarország és Olaszország, Magyarország és a szomszédos államok viszonyait akarjuk külön-külön előadás-sorozatban ismertetni. Itt ebben az *országban élő nemzetiségekről* eddig vajmi keveset voltunk tudományosan tájékozva, ezentúl gondoskodni fogunk erről. Azután külön előadás-sorozatot fogunk tartani, hogy leszámoljunk a *marxizmussal*, mint csődbejutott elmélettel. Mikor ezen túl vagyunk, felkérem a Magyar Mérnökök Nemzeti Egyesületét arra, hogy tartsanak előadásokat a *magyar ipari munkásság* számára, amelyekben a magyar ipar jelen való helyeze-

tét és az okokat tárgyalják, amiért ez az ország erre a balsorsra jutott és az ebből a bajból kivezető utakat mérnöki szaktudással tárják fel a magyar ipari munkásság előtt.

Gondoskodni fogunk arról, hogy tartsunk külön tanfolyamokat a *szülők számára a házi paedagógia, nevelés és oktatás tökéletesítéséről*. Nagyon sok szülő, ha kapna bizonyos irányítást hozzáértő paedagógusoktól a gyermeknevelés szempontjából, azt hiszem, ezt nagyon hasznosan tudná gyümölcsöztetni. S ebben a tekintetben szintén nagy mulasztások voltak. Először egy központilag rendezett előadás-sorozatot fogunk tartani erről, azután pedig feladatává fogom tenni úgy a fővárosi, mint a vidéki tantestületeknek, hogy mindenütt, ahol gyermekek és szülők vannak, megtartsák ezeket az előadásokat. El fogunk menni a legutolsó kis faluba is és szabadoktatás alakjában és a felnőttek oktatásában el fogjuk mondani mindazt, amire szükségünk van, hogy a többtermelés ebben az országban végre valóra váljék.

El fogunk követni mindent, hogy a munkásokat szellemileg felfegyverezzük arra, hogy ne lehessenek többé a forradalmi frázisoknak jobbágyai és rabszolgái.

Egy nagy nemzeti célt fogunk szolgálni, de arra fogunk törekedni, hogy minden tekintetben objektív igazságot tanuljanak az emberek és ne pártigazságokat.

Nagy szeretetet, nagy lelkesedést kérünk ezen előadások iránt s kérjük, hogy a mi kiadványainkat, amelyek ezen előadásokról meg fognak jelenni, szíves támogatásukkal eljuttassák mindenüvé, ahová mi azokat szántuk, mert lehetetlen másképp egészséges, hatalmas, nagy, egységes nemzeti közvéleményt teremteni. Fogadják még egyszer hálás köszönetemet és kérem, hogy méltóztassanak mindazokat, akik egy életnek tapasztalatait, az ő tudományos kutatásaiknak egész kincsházát itt Önök előtt egész héten át fel fogják tárni, azzal a szeretettel fogadni, amely szeretettel ők hozzák ide, a haza oltárára életüknek minden tapasztalatát és bölcseségüknek egész teljességét.